

MAGAZIN

cultural-istoric și de informație

REVISTĂ A ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Director: Vasile TODI

Redactor-șef: Ștefan TARJOC

Stăruiește la fel ca și în trecut

Viermele kaghebisto-securist

În timp n-am băgat în seama faptul - de tot ciudat - că un securist de la București s-a refugiat la Chișinău, ca să-și poată da, vorba cântecului, arama pe față: kaghebit irreversibil. Nu un kaghebit oarecare, nu doar un funcționar al întinericului pânditoriu, ci un vierme de kaghebit, un vierme de securist, un vierme de vierme. Care e, pe scurt, situația acestui făc al zoologiei inferioare? Cum e posibil ca, într-o perioadă istorică, în care au căzut atâtea zăvoare, acest vierme să se atașeze

zăvorului de tip Voronin? Existența lui, în formă de flegmă versatilă, nu ne-ar deranja, dacă reangajatul kaghebit, dacă putoarea care încearcă să-l cloneze pe Beria, nu s-ar ocupa, cu o demență sânguină, de cauza românească. Pripășit în sistemul gastrointestinal al bolșevismului de tip cioară vopsită (Voronin chiar asta înseamnă, corb!), animalul monocelular și-a găsit vocația, intrând în slujba odioasei restaurații staliniste de la Chișinău. Polcovnicului stacojii îi place, viermele. Polcovnicul imperiului țarist se prăpădește de fericire, când viermele kaghebit îi mai

indeplinește câte-o dorință, mai sare la beregata câte unui român. Și nu sunt puțini cei care poartă la beregăți semne ale sârguinciosului belilor de oameni.

M-am ocupat, nu de mult, într-o declarație politică a mea, făcută de la tribuna Senatului

Conducerea revistei noastre mulțumește maestrului Adrian Păunescu, pentru bunăvoința de a accepta, dezinteresat material, să colaboreze cu revista noastră.

(continuare în pag. a 2-a)
Adrian PĂUNESCU

Chemarea noastră,

constă în aceea ca să năzuim spre desăvârșire. Tot mai mult spre luminarea minții, tot mai mult spre săvârșirea faptelor bune și astfel să precămurim pe Tatăl ceresc, pe bunul Dumnezeu. Având aceasta în vedere putem spune cu drept cuvânt că în trei direcții avem să ne îndreptăm activitatea noastră: față de Dumnezeu, față de noi înșine și față de aproapele. În ce privește atitudinea noastră față de Dumnezeu, aceasta se cuprinde în credință, în dragoste și în nădejde.

✠ NICOLAE
Mitropolitul Banatului

poezie adusă la...

NOI NU TĂCEM

Andrei CIURUNGA

Cu dinții strănși de aspra suferință urcăm pe brânci Golgotele, cădem, ne ridicăm, scrâșnind de neputință și iar ne prăvălim - dar nu tăcem.

Pe-a țării noastre dărnica moșie tărâm de-un car de ani același jug, cum oare să tăcem, când de sub glie răcește osul dezgropat de plug?

De-a lungul zării noastre de cărbune paharul plin ne-am învățat să-l bem dar gura știe bine-o rugăciune și-o geme printre dinți - căci nu tăcem.

Cum să tăcem când fiecare ghindă căzută din stejarul secular se-ntoarce din adâncuri, să cuprindă tot plânsul țării într-un nou stejar?

Noi nu tăcem, căci urlă de pe roată în trupul nostru oase ce s-au frânt și strigă morții ce-au tăcut odată cu gura caldă plină de pământ.

De s-ar surpa în ceasul nefinței pe toate-aceste guri câte-un Negoii, l-am sfărâma necruțători cu dinții și-ar da năvală răcnetul din noi.

Urcăm Golgote aspre de credință, venim spre piscuri tari, îngenuchem și iar ne scuturăm de neputință cu pumnii strănși în trup - dar nu tăcem.

Bolnavii din fruntea statelor

"Nebunii, vizionarii, halucinații, nevropații și alenații au jucat în toate timpurile roluri mari în istoria omenirii."

Sigmund Freud

Căderea comunismului a dus, printre altele, și la o demitizare exhaustivă a celor cocoțați în fruntea țărilor. Șefi de state care, până nu demult, ne păreau modele de conduită și gândire, ni se arată astăzi plini de betșuguri. Din păcate pentru cei mulți și sănătoși, monomanii, și nu numai, nu dispar repede, obligându-i pe cei zdraveni să trăiască adevăruri crude și abominale. Acești

halucinați cu pielea întinsă cu oase tari, par la o privire sumară, chiar oameni. Privindu-i, ești tentat

să crezi că nici vârsta, nici scăderile temporare ale energiei corpului, normale la alții, pe ei

nu-i ating vreodată. Numai că, dincolo de aparențe, acestor bine protejați suferinzi, o boală ascunsă, una ori mai multe, le amplifică viciile și le anulează virtuțile. Cum ajung ei în fruntea unei țări, ori cum se mențin acolo, numai cei care hotărâsc cu adevărat destinul lumii, pot răspunde. Pentru că numai ei, neștiuții, nevăzuții stăpâni ai pământului, pot face ca niște indivizi dezechilibrați, în care răul progresează pe dinăuntru, fără a dispune cu adevărat de mijloacele materiale și intelectuale pentru a accede în fruntea unor state, să ajungă și să se mențină acolo.

În această poză personajele sunt doar o iluzie optică. Ele nu par a fi ceea ce sunt de fapt...

Vasile TODI

ANUL XIV
Nr. 7 (173)

ILUSTRĂȚII
CUPTOR

Tel. 0721.935.392
Fax: 021.519.9551

www.magazinmr.ro
magazinmr@yahoo.com

ISSN:
1453-2700

2008

De la PNL la PDL și înapoi...

După victoria în 2004 a Alianței "Dreptate și Adevăr" Președintelui i-a venit ideea să dizolve Guvernul pentru realizarea unei majorități mai consistente. Din păcate, Primul-ministru nu achesat la această idee, după ce inițial promisesse contrariul. Din acel moment nu a mai fost liniște sub "salcâm" PD-ul depărându-se constant de PNL, până când alianța s-a rupt! Tot pe atunci s-a pus la

care s-a dovedit chiar viabil după ultimele alegeri locale, ba mai mult s-a și consolidat în unele zone.

Cu toate acestea, acest partid nou a devenit din ce în ce mai izolat pe scara politică, motiv pentru care cred că un independent a câștigat Primăria Capitalei (fost fiu PD până de curând).

În aceste condiții PDL-ul se vede obligat să încheie alianțe "contra firii" (ca și ceea din București) și să facă sute de concesiuni pe plan local în intenția normală de a obține cât mai multe "fotolii" de consilieri, primari și viceprimari, ba chiar și Președinți la Consiliile Locale.

Se aude tot mai des din teritorii voci de la PNL ce vor alianță cu PDL (dar fără Bănescu) și simultan de la PDL ce vor să se alieze cu PNL (dar fără Tăriceanu). Cine știe, poate vom mai afla cumva, pe undeva în curând "Dreptate și Adevăr?"

Dr. ec. Ștefan TARJOC

cale și îndepărtarea din funcție a Președintelui PNL, care a rezistat totuși, mai ales beneficiind de "prietenia" cu "petrodolarii" (a se citi D. Patriciu) și apoi cu PSD, care nu era pe atunci pregătit pentru alegeri.

Atunci, la ideea unui cap "luminat", se înființează PDL-ul,

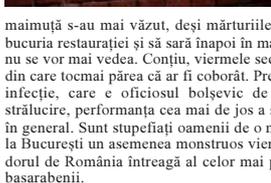
(urmare din pag. 1)

Viermele kaghebisto-securist

Românici, de crima pe care-o săvârșește regimul ciorii vopsite, prin acești viermi kaghebiști din alte existențe de tip giardia sau de tip limbric, împotriva valorilor românești din așa-zisa Republică Moldova și din România de dincoace de Prut. Îi revăzusem pe Grigore Vieru, aproape prăbușit, de tot ce i se-nțămplă în acea parte de țară în care s-a născut și căreia i-a adus gloria și are reușit să afle ce face acest conștient de profesie, ca să compromită, să asasineze elitele doritoare de adevăr și dreptate, de dincolo de Prut.

Prieteni mei, scriitorii basarabeni, cu care am comentat această anomalie a istoriei, ca un român de la București să trădeze România, în Chișinău bolșevizat, pentru slugile imperiului de ocupație, semnala, cu stupefație, ospitalitatea pe care i-o oferă publicația „Moldova suverană”, oficiosul partidului comunistilor, acestei cursuri blenoragice. Se vede treaba că voroninii au nevoie de criminali profesioniști, în disperarea lor de a constata că istoria merge în alta direcție și că amatorii lor nu sunt nici măcar la înălțimea celorlalți profesioniști ai terorii și crimei, de la Tiraspol, unde Antifecv lucrează, nu glumă.

Ce monstruoșitate! Ce jonioșie! Ce noroi de guvern de desprimăvărată! Să fii tu securist român, să nu plătești pentru niciuna dintre nenorocirile pe care le-ai produs, să iei calea Basarabiei crucificate și, acolo, să te pui în slujba puținelor dar nemiloaselor forțe antiromânești, ca să obții o casă și câteva zeci de arginți, plus un fel de celebritate odioasă, plus sila generală, astea toate contrazic flagrant și cinic orice evoluție istorică.

Oameni care au coborât din maimuță s-au mai văzut, deși mărturiile lipsesc, dar oameni care să se gudură de bucuria restaurației și să sară înapoi în maimuță, nu numai că nu s-au văzut, dar nici nu se vor mai vedea. Conștii, viermele securisto-kaghebișt, a sărit înapoi în maimuța din care tocmai părea că ar fi coborât. Prestația lui, în această uzină producătoare de infecție, care e oficiosul bolșevic de la Chișinău, reprezintă, cu o perversă strălucire, performanța cea mai de jos a securității române și a condiției de român, în general. Sunt stupefații oamenii de o minimă condiție ai Basarabiei că a venit de la București un asemenea monstruos vierme, să atace și să compromită, să distrugă dorul de România întreagă al celor mai pătimiți dintre români, care au fost și sunt basarabeni.

Am fost și rămân un apologet al desființării pedepsei capitale, dar, în cazuri cum e acesta, în care trădarea de țară capătă aspecte patologice, nemernicul tresăltând de vioșie că pătează istoria, că învinovățește conștiințele curate și că amănă sorocul fericit, parcă mi-ar fi dor de o judecată cinstită, de o condamnare la pedeapsa meritată a acestui vierme bălos, care, oricâte nenorociri punctuale ar produce atacând valorile românești, nu-și poate depăși performanța supremă, aceea de a le demonstra basarabenilor, prin chiar ființa lui de nevertebrată, că ei nu trebuie să idilizice, că nu trebuie să-și facă iluzii, că trebuie să fie lucizi: există și la București crescătorii de viermi! Conștii ar trebui condamnat la scufundare definitivă în produsul fecaloid al minții lui bolnave, de trădător tărător.

AVENTURĂ LA BUDAPESTA (1919)

„Biblioteca de istorie” a Institutului IORGA, în 1971, L.Banyai semnează un studiu, „Pe făgașul tradițiilor frățești”. Aflăm că la 21 martie 1919 Mihaly a cedat puterea coaliției comunistilor și social-democraților, care au proclamat o republică a Sfatului. Trebuie spus că încă din 1918 Banatul, în integralitatea sa devenea republică social-democrată, sub președinția lui Otto Roth, avocat timișorean, care aștepta protecția Ungariei sau Franței; 1919 însă a fost anul în care trupele sârbești au invadat Banatul, sfârșindu-se astfel formațiunea statală bănățeană, care, oricum, a preferat mai târziu, să nu plătească despăgubiri de război, minoritățile învinse afiliindu-se celor

două regate „învingătoare”. Sârbii s-au purtat mai rău cu „aliații” români, decât cu maghiarii și germanii. Dar, în acest timp armatele române erau pe teritoriul maghiar, în loc să facă dreptate în zona locuită majoritar de români...Revenind la ceea ce spune Banyai: la Oradea s-a creat Sfatul central al revoluționarilor români, având ca sop nu unirea cu boierimea, ci cu „harnica și cinstita muncitorime și țărănime, cu Republica sfaturilor din România”. „Instaurarea dictaturii proletariatului în Ungaria a declanșat o largă mișcare de solidaritate în rândul maselor muncitoare române...s-a făcut o agitație deschisă pentru o bună vecinătate cu Republica Ungară a Sfatului. Guvernul burghezo-moșieresc român, sub îndemnul puterilor Antantei, a răspuns însă cu intervenția armată la revoluția proletară din Ungaria și a luat măsuri drastice împotriva celor care s-au declarat solidari cu această revoluție...în 7 mai 1919, o mică de soldați români staționați la Dej demonstrează împotriva trimerii lor pe frontul INTERVENȚIONIST (s.n.)...” lorga: „La Hernad au părăsit trenul. A fost nevoie să se bată la sânge dezertorii”. A.Marghiloman: „Spiritul celor din Transilvania e bolșevism.”

Kun Bela a adresat un mesaj guvernelor român, cehoslovac și iugoslav: „În numele guvernului revoluționar maghiar al sfaturilor am onoară să vă comunic că recunoaștem fără nici o rezervă pretențiile teritoriale naționale ridicate de dvs. Ați motivat aceste pretenții teritoriale naționale pentru ca să se pună capăt oprămirii milenare exercitate asupra naționalilor dvs. de către clasele stăpânitoare maghiare, în credința că procedați astfel în interesul și în conformitate cu voința acestor populații. Fostul guvern nu a admis propunerile dvs., invocând așa-zisul drept istoric, care din vechea oprămiră deduce dreptul de a continua oprămiră. Din prima zi a venirii noastre la putere am rupt cu acest principiu, declarând în mod repetat și solem că nu ne bazăm pe principiul integrității teritoriale și acum vă aducem și direct la cunoștință

că recunoaștem fără rezervă TOATE (s.n.) pretențiile dv. teritoriale naționale.

În schimb cerem imediată încetare a ostilităților, nemastecul în treburile noastre interne, tranzitul comercial liber și încheierea unor convenții economice corespunzătoare intereselor ambelor părți, apărarea minorităților naționale care rămân pe teritoriul dv. Ați obținut prin aceasta tot ce ați urmărit. Nu este nevoie să vărsați nici o picătură de sânge și nici să jertfiți viața vreunui singur soldat, să transportați furia războiului în regiuni pașnice, pentru a vă realiza aspirațiile naționale. Acele clase care oprămu pe conștienții dv. erau, în același timp și asupritorii maselor muncitoare ale poporului nostru...ne-am eliberat și noi de sub dominația acestor clase...nici un interes național nu justifică menținerea situației războinice actuale...continuarea războiului din partea guvernelor amintite violează în modul cel mai grosolan interesele naționale proclamate de ele. Dacă continuați totuși războiul, o faceți numai pentru interese străine, în interesul fostelor clase stăpânitoare maghiare.”

Textul mesajului a apărut în presa română cu întârziere și în formă prescurtată, cu concluzia: „...guvernul român nu va da nici un răspuns, considerând că nu se poate sta de vorbă cu bolșevicii din Budapesta”. Gazeta socialistă ADEVĂRUL: „...nu înțelegem această hotărâre a guvernului...nu cumva am prefera un guvern de BARONI (ce trimitere la actualitate, s.n.)...Ce ne pasă nouă ce guvern are Ungaria și ce drept am avea noi să-i impunem un program pe care ea nu-l vrea și care ar fi antidemocratic și ostil nouă”. Marghiloman: „O notă rușinoasă pe care guvernul a trimis-o presei”. lorga: „De ce n-am trata și noi cu stăpânii situației din Ungaria?”

Intervenția militară întreprinsă de guvernul I.L.C. Brătianu „a fost susținută cu arme și echipament și din Anglia...Muncitorii români aflați în Ungaria în uzinele de armament din insula Csepel... s-au angajat în apărarea revoluției proletare ungare. S-a format și un batalion românesc în cadrul Regimentului roșu internațional, compus din muncitori din vechea Românie. Circa 2000 de muncitori români, maghiari, germani veniți din Oradea, Arad și Timișoara s-au înrolat în Armata Roșie ungară. În România a crescut valul de proteste împotriva intervenției armate, iar manifestele îndemneau la nesupunere pe cei chemați la mobilizare... cefești și petroliști, minierii din Valea Jiului și Mureș-Uioara s-au solidarizat cu revoluția proletară din Ungaria, prin demonstrații la București, Ploiești, Galați, Brăila etc., muncitorii au cerut încetarea intervenției împotriva Republicii Ungare a Sfatului... Reacțiunea română, sprijinită de marile puteri imperialiste ale Antantei a contribuit la restaurarea în Ungaria a marilor latifundiați...”, și a fascismului, păstrat în conserva de la Szeged, unde guvernarea Horthy. Consecința a fost un „antisemitism sălbatic” etc.

Erwin Lucian BURERIU

Alături de d-na Margareta Labis-Deac, sora poetului Nicolae Labis

Vasile Todi

“Când capeți un răspuns, te << luminezi >>. Când pui o întrebare, în schimb, luminezi lucrurile.”

Constantin NOICA

Încurajată de distinsul Prof. Univ. Dr. Marcel Tolcea, o tânără jurnalistă, absolventă a Facultății de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării din cadrul Universității de Vest din Timișoara, domnișoara Maria Daniela Petruț, și-a ales drept studiu de caz, pentru lucrarea sa de licență, revista fanion a trustului nostru de presă „Magazin cultural-istoric și de informație”. Lucrarea notată cu 10, are la pagina 48 un interviu cu cel care a făcut posibil acest fenomen publicistic, dl. Vasile Todi, omul despre care istoricul și eseistul Justinian Tambozi, senator al României, scria recent că va rămâne în istoria Banatului - cu merite egale - alături de Alexandru Mocioni. Asta și pentru că, în activitatea sa, de renaștere culturală a satului bănățean, dl. Vasile Todi, președinte al Asociației Presei Rurale din Banatul Istoric, editează, gratuit, un număr însemnat de reviste, cum ar fi: *Lumină Lină* - revista Parohiei Ortodoxe Gătaia, *Jurnal de Bara* - revistă pentru comuna cu același nume, *Lumină din Lumină* - revista Parohiei Ortodoxe Sf. Ștefan ș.a.m.d. Pentru acestea toate și pentru cele nescrise încă... Marius MATEI

Domnule Vasile Todi, sunteți directorul revistei „Magazin cultural-istoric și de informație” din anul 1994, de la înființare. Ce înseamnă pentru dumneavoastră această publicație?

Revista „Magazin” înseamnă rodul muncii mele, prețuit ca orice răsplădată a unei activități elaborate. Este cea de-a doua revistă pe care, după 1990 o

Revista se află în permanență în biblioteca electronică a Internetului și o mare parte din colaboratori și cititori o primesc prin grija redacției în cutiile poștale.

Cui se adresează revista „Magazin”?

Cititorilor maturi din punct de vedere intelectual...

Vorbiți despre aromâni în revistă... Care este scopul dumneavoastră cu privire la ei?

Aromânii sunt interpretați, din păcate, chiar și la acest început de nou secol, ca niște personaje folclorice. Or, lucrurile nu stau deloc așa. Este exact ceea ce doresc să prezint în paginile revistei mele și ceea ce am subliniat cu ani în urmă la Freiburg, unde am reiterat punctul meu de vedere pentru Consiliul Europei, și anume că noi suntem un neam cu bune și rele care crede într-o Europă civilizată. Deosebirea nu trebuie să îndepărteze și să excludă ci să rotunjească pluralismul. Personal, cred că integrarea va justifica particularitatea fiecăruia.

La început revista s-a numit „Magazin macedo-român”. De când apare sub titlul actual?

La un an după editare am dat prioritate cititorilor și, cum limba română are patru dialecte era păcat să îngărdim un act de cultură la un număr restrâns de cititori. De altfel, această deschidere s-a dovedit benefică și din punct de vedere financiar prin contractele publicitare ce au urmat.

Totuși păstrați sigla. Este o formă de respect pentru ceea ce a fost revista la început?

Păstrez inițialele pentru ca revista să fie mai ușor de găsit în bibliotecă și pentru că ea îmi amintește de entuziasmul începuturilor mele literare, eu devenind

Împreună cu membrii fondatori ai Asociației Presei Rurale din Banatul Istoric

membru al Uniunii Scriitorilor din România prin creațiile mele în limba neamului meu.

La ora actuală revista cuprinde un număr de opt pagini... Credeți că acestea sunt suficiente pentru tot ceea ce aveți dumneavoastră de spus?

Da! Nu numărul de pagini dă greutate unei reviste. Chiar dacă am mărit numărul de pagini, am face-o în detrimentul calității.

UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE POLITICE, FILOSOFIE ȘI ȘTIINȚE ALE
COMUNICĂRII
SPECIALIZAREA JURNALISM

PUBLICAȚII ALE AROMÂNILOR DIN BANAT

Studiu de caz: „Magazin cultural-istoric și de
informație”

Coordonator Științific:
Prof. Univ. Dr. MARCEL TOLCEA

Candidat:
PETRUȚ DANIELA MARIA

-Timișoara 2008-

Cum vă amortizați cheltuielile din moment ce revista se distribuie gratuit? Aveți sponsori fideli ai revistei?

Gazeta, prin tirajul ei armonizat cu tirajul celorlalte reviste, de peste 37 de mii de exemplare a reușit să-și apropie un număr foarte mare de societăți comerciale interesate de pagina publicitară a revistei. Din publicitate se asigură, după cum știți, existența tuturor revistelor, care își justifică prezența în fața cititorilor. A face apel la sponsori înseamnă a cerși milă, ori eu nu am să conduc niciodată un trust de presă care ar trăi în genunchi.

Trustul patronat de dumneavoastră dispune de toată tehnica pe care o presupune crearea unei publicații?

Absolut! Doar atunci când solicitările depășesc posibilitățile noastre apelăm și la colaboratori care au standarde de editare la fel de ridicate.

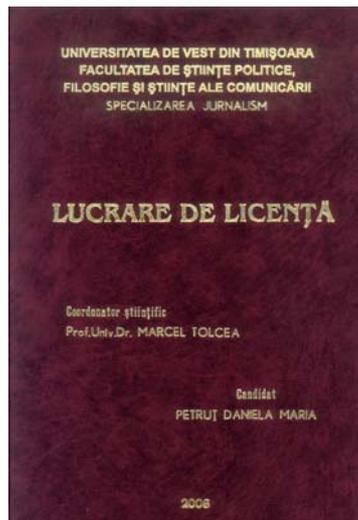
Care este numărul de angajați care realizează în fiecare lună revista „Magazin”?

Pentru întregul trust de presă avem 33 de angajați.

Care sunt condițiile pe care trebuie să le îndeplinească un posibil colaborator al revistei?

Prima condiție pentru a lucra în această lume este să ai talent, iar următoarea, la fel de importantă, înseamnă seriozitatea, foarte multă seriozitate, susținută mereu de o punctualitate de ceasornic elvețian. Nu cred că poți să fii scriitor dacă nu iubești viața și viața înseamnă răsăritul fiecărei zile. Un om care nu vede răsăritul într-o zi când se dă jos din pat este un «mort pe două picioare».

Daniela Maria PETRUȚ

editez în România, cea dintâi fiind revista „Deșteptarea”, revista aromânilor din România. La acea vreme și chiar și astăzi ea înseamnă singurul lor „glas” în domeniul presei. Astăzi, când editez peste 17 reviste în cadrul trustului de presă „Magazin”, pot să spun că atât revista „Fanion” (<Magazin cultural-istoric și de informație>) de care ați amintit, cât și celelalte, îmi sunt la fel de dragi, ca toate aripile sufletului meu.

Revista se adresează românilor de pretutindeni, fiind vorba aici și de românii de peste hotare. Aveți și colaboratori din Diaspora?

În general pagina 8 e onorată de semnături care aparțin unor personalități incontestabile ale Neamului Românesc. Aici i-aș aminti pe distinsul profesor Iancu Perifan de la Paris, pe remarcabilul scriitor Nicolae Trifon tot de la Paris, pe domnul profesor universitar doctor Vasile G. Barba, de la Universitatea din Freiburg, pe domnul profesor doctor Viorel Roman de la Universitatea din Bremen și mulți, mulți alții.

Cum au acces românii de peste hotare la revistă?

ULTIMA CĂLĂTORIE A LUI HOREA

Răscoalele țărănești n-au fost ceva neobișnuit pentru Imperiul habsburgic, dar niciodată n-au fost atât de numeroase ca în secolul XVIII. Numai în Ungaria, de exemplu, între 1735-1790 au avut loc opt importante revolte. Dar de departe cea mai mare și cea mai crâncină a fost ridicarea la luptă care a avut loc în Transilvania în 1784-1785, sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan. Răscoala lui Horea, așa cum o vom numi, a avut o serie de elemente comune cu alte răscoale din Imperiul habsburgic. Ea s-a asemănat cu revolta boemienilor din 1774-1775, cu răscoala din 1735 izbucnită în ținutul Bekes, sub conducerea lui Pero Segedi-nác și, în sfârșit, a avut unele asemănări cu răscoala țărănească din Croația, desfășurată în 1573. Dar dacă a avut unele asemănări cu fiecare dintre acestea, ea nu poate fi confundată cu niciuna dintre ele.

Ultima călătorie

Unul din motivele stării apăsătoare a țăranilor era faptul că, după 1714, când Curtea din Viena obligase Dieta transilvăneană să fixeze claca la patru zile pe săptămână, pe parcurs, aceeași Dietă reușise să anuleze sau să obstrucționeze aplicarea oricărui text promulgat în cadrul legislației agrare imperiale. În 1747, Măria Tereza emise un decret prin care stabila durata maximă a clăcii la trei zile pe săptămână, dar nobilii din Transilvania refuzaseră să-i recunoască legalitatea. Edictul „Certa Puncta”, dat de împărăteasă în 1769, cu privire la raporturile dintre șerbi și seniori și care fixa claca la două zile pe săptămână, devenise, de asemenea, inoperant tot din cauza împotrivirii latifundiarilor și a șefului Cancellariei aulice transilvane din Viena, Samuel Bruckenthal, care făcuse tot ceea ce îi stătea în putință pentru a determina eșecul proiectatei reforme, în fața acestei îndrăgite opoziții, Măria Tereza renunțase, în 1779, să mai introducă reforme în Transilvania.

Rezultatul a fost că, pînă în 1784, claca obligatorie s-a ridicat în Transilvania la 208 zile anual de fiecare loc, spre deosebire de 104 zile în Ungaria și Styria și 156 zile în Boemia și Galizia. Deși aceste limite maxime stabilite prin lege nu erau respectate nicăieri, ele puteau constitui, totuși, o bază de comparație, în plus, latifundiarilor nesocoteau și limita celor 208 zile prescrite în lege, pretinzând nu numai capul familiei, ci tuturor membrilor acesteia să iasă la muncă patru zile pe săptămână; se stabilise, totodată, ca șerbii care nu aveau decât o mică parte din-tr-un lot să efectueze aceleași corvezi ca și cei care dețineau un lot complet. Țăranii erau obligați, de asemenea, să presteze cea mai mare parte a clăcii în perioadele de vîrf ale sezonului agricol. Totodată, deși legislația funciară a Măriei Tereza înregistrase toate loturile de pămînt ale țăranilor în vederea percepției impozitelor și interzicerea acapararea acestor loturi, ca și a proprietăților comunale, de către latifundiar, aceste practici continuau în Transilvania. Excese flagrante se înregistrau și în modul de strîngere a dijmei. La 16 august 1783, după întoarcerea sa din vizita făcută în Transilvania, împăratul Iosif II a emis o patentă specială pentru Transilvania, dar nici aceasta nu a fost luată în considerare de autoritățile locale.

Serbiile din Transilvania, maghiarii sau românii, erau supuși aceluiași obligații de către stăpînii lor. Dar românii purtau un stigmat suplimentar, acela de a nu li se recunoaște nici națunea, nici religia. Situația lor era simțitor diferită, de exemplu, de aceea a sașilor și secuilor. Toți țăranii secui, deși din 1562 fuseseră obligați să presteze clacă, și mulți sași, inclusiv cei care trăiau pe domeniile Coroanei, erau prin Constituție oameni liberi. Așa se explică de ce în zonele respective răscoala nu a avut o extindere tot atât de mare.

Ultima călătorie a lui Horea la Viena, cea mai importantă, este, din păcate, și cea despre care știm cel mai puțin. El a plecat din Transilvania în noiembrie 1783, neînsoțit, pa-re-se, de nici unul dintre vecinii lui tovarăși de călătorie. A obținut o audiență la împărat

abia la 1 aprilie 1784. Deși nu există nici o notă oficială privind conținutul întrevederii, e de presupus că Horea s-a plîns de condițiile neschimbate ale vieții șerbilor și de continua hărțuire a comunelor care-și trimisese delegați la Viena. Cu acest prilej a aflat, pentru prima dată, că la 16 august 1783, Iosif II, așa cum făgăduise la Sibiu la începutul aceluiași an, în timpul vizitei făcute în Transilvania, emise un edict — contestat de către Cancellaria aulică transilvăneană din Viena și trecut sub tăcere de guvernul Transilvaniei — prin care abolia serbia personală în acest principat, în urma vizitei lui Horea, Iosif a poruncit încă o dată guvernului lui Bruckenthal să urgenceze cercetările, ordonate încă în 1780, să protejeze pe șerbi împotriva șicanelor ilegale și să elibereze pe toți cei arestați pentru participarea la diferite delegații ale țăranilor.

15.000 de jalbe

La întoarcerea sa în Transilvania, Horea a profitat de situația creată în urma măsurilor legate de noile recrutări în unitățile grănicerești și a început să pregătească răscoala. Arătînd tuturor o cruce aurită, pe care afirma că i-o dăruise împăratul și flu-turind un pergament cu așa-zisele instrucțiuni ale lui Iosif, Horea a anunțat că la Viena se promulgaseră mai multe legi privitoare la situația șerbilor din Transilvania, dar că nobilii și funcționarii locali le ignorează. În această privință, Horea spunea, de fapt, adevărul. El a declarat că împăratul îi poruncise să înarmeze pe șerbi și să-i convingă să se sustragă obligațiilor față de seniori, deposedîndu-i de proprietățile lor, să izgonească pe funcționarii corupți și să-și împartă între ei pămînturile. El le-a spus țăranilor că împăratul îi făgăduise că trupele imperiale nu se vor opune acestor acțiuni; țăranii urmau să nu mai fie serbi, ci soldați imperiali, egali în drepturi și cu același statut ca și țăranii-soldați din regimentele grănicerești.

Țăranii erau dispuși să-l creadă pe Horea din două motive: mai întîi, pentru că la prima vizită a lui Iosif în Transilvania, în 1773, țăranii își formaseră părerea că acesta era „sfințitul lor ocrotitor”, și, în al doilea rînd, pentru că ampla mișcare de înrolare în armată a țăranilor, căreia nobilii i se împotriveau, crease o stare de tensiune din ce în ce mai mare tocmai în momentul în care Horea începea să-și lanseze apelurile sale revoluționare. În mai 1773, Iosif II vizitase Transilvania și primise peste 15 000 jalbe din partea șerbilor de pe domeniile statului și ale nobililor, în care aceștia se plîngeau împotriva abuzurilor de tot felul. După întoarcerea sa la Viena, declarase că „Transilvania este bună și frumoasă, dar că are nevoie de ajutor grăbnic și de o reformă radicală deoarece simple îmbunătățiri nu sînt suficiente, mentalitatea nobililor fiind cu totul coruptă [...] Nobilimea maghiară nu se teme de nimic în lume, decît de ceea ce i-ar putea scădea veniturile sau îngrădi privilegiile, pe care și le sporește prin toate mijloacele posibile, atît de mult cît poate, pentru a-și exploata cît mai mult iobagii supuși ei. Iobagii sînt un fel de robi ai stăpînilor, ei nu au nici un mijloc de apărare, ci trebuie să slujească, mult sau puțin, după bunul plac al stăpînului, cum și unde vrea acesta”. În 1783, împăratul făcuse o nouă vizită în Transilvania, iar la Sibiu își anunțase intenția de a abolii serbia personală, „astfel încît această umilire” să înceteze pretutindeni. Așadar, în 1784 țăranii aveau motive să-l creadă pe împărat de partea lor.

De la jumătatea lunii iulie 1784, sate întregi au pornit spre birourile de recrutare din Alba Iulia și Hațeg, cerînd încorporarea lor în zona militară de frontieră. Comisarul militar din Alba Iulia, ca și cel din Hațeg, s-au adresat comandantului militar general al Transilvaniei, Preisz, solicitîndu-i dispoziții. Acesta le-a indicat să accepte încorporările, dar sub rezerva con-simțămîntului Vienei și a ordonat ca recruții să-și îndeplinească în continuare obligațiile lor feudale pînă la sosirea aprobării.

Pînă la mijlocul lui august, numai la Alba Iulia s-a înrolat populația din 81 sate, în ciuda ordinului dat, țăranii au început să nesocotească obligațiile lor feudale și fiscale, în octombrie, temîndu-se ca situația să nu devină critică și vrînd să împiedice înarmarea țăranilor, Bruckenthal a declarat că înrolările erau ilegale, deoarece fuseseră efectuate fără aprobarea Vienei și a guvernului de la Sibiu. Țăranii au refuzat să-l creadă și au considerat declarația lui Bruckenthal

drept o intrigă în plus a autorităților locale pentru a-i priva pe țăranii de ceea ce li se cuveneau după lege, o încercare în plus a nobililor și a funcționarilor de a-și menține pozițiile privilegiate.

230 castele
și peste
100 nobili

La 2 noiembrie 1784, o ceată de țăranii, plecați pentru a primi armele ce li se cuveneau în urma acceptării lor în unitățile grănicerești, au început răscoala, omorînd doi subprefecți trimiși de la Alba Iulia spre a-i opri. În aceeași zi, șerbii au atacat cîteva domenii, ucîgînd 17 nobili. Răscoala s-a întins repede în ținuturile Zărand, Hunedoara și de-a lungul văii Mureșului. La 4 noiembrie, cînd Bruckenthal a aflat de cele întîmplate, i-a cerut lui Preisz să înlăbuse mișcarea, folosindu-se de trupele imperiale. Comandant general din 1771, Preisz avea un ordin permanent, conform căruia, cu excepția situațiilor critice, el nu avea voie să intervină în problemele Transilvaniei fără avizul Consiliului de război de la Viena; cum el n-a văzut în această răscoală un pericol pentru stat sau dinastie, ci numai o revoltă împotriva unei clase „care s-a împotrivit întodeauna poruncilor împăratului și care nici măcar nu l-a recunoscut pe Iosif drept rege al Ungariei”, n-a cerut trupelor sale să acționeze. Totuși, nevrînd ca distrugerile să ia proporții și violențele să continue — deoarece țăranii prinseseră curaj văzînd pasivitatea armatei imperiale — Preisz s-a hotărît să încerce încheierea unui armistițiu cu răscolii.

Armistițiul încheiat la 12 noiembrie, la Tibru, ilustrează lîmpede doleanțele răscoliiților, în ajunul semnării lui, Horea, prin intermediul lui Carol Brinek, trimise nobililor din ținutul Hunedoarei, refugiați în cetatea Devei, un ultimatum, cuprinzînd printre condițiile sale: nobilimea să dispară ca atare și fiecare om să trăiască din propria lui muncă; latifundiarilor să renunțe pentru todeauna la toate domeniile lor; nobilii să plătească impozite ca și țăranii; toate pămînturile nobililor să fie împărțite țăranilor.

A doua zi, cererile țăranilor au fost reformulate în

textul armistițiului de la Tibru, pe care Preisz urma să-l supună guvernului Transilvaniei și funcționarilor imperiali din principat: a) abolirea serbiei și împărțirea pămînturilor senoriale la țăranii; b) permisiunea ca țăranii să devină soldați; c) eliberarea prizonierilor deținuți în închisoarea de la Gherla.

La 20 noiembrie, armistițiul a expirat. Bruckenthal a răspuns că nu avea autoritatea să accepte primele două doleanțe, că nu putea elibera pe cei întemnițați la Gherla, deoarece aceștia fuseseră judecați potrivit legii și că, în orice caz, refuza să ducă tratative cu niște insurgenți înarmați. Țăranii, care se întorseseră între timp la casele lor, au început să se adune din nou. La 15 noiembrie, Preisz a primit și el ordinul împăratului de a înlăbusi răscoala: „Sînt convins că ați luat deja cele mai drastice măsuri pentru a pune capăt răscoalei [...] Dacă nu, trebuie s-o faceți cu toată hotărîrea...”

La 27 noiembrie au început operațiile de reprimare. La 7 decembrie a avut loc ultima bătălie, iar la 14 decembrie, Horea și-a dizolvat formațiunile. El și Cloșca au fost prinși la 27 decembrie 1784, iar Crișan la 30 ianuarie 1785. La 14 februarie, Crișan s-a sinucis în celula sa; la 28 februarie, Horea și Cloșca au fost zdrobiți pe roată în public, iar trupurile lor, trase în țepă, au fost purtate prin regiunile participante la răscoală. Cu aceasta etapa violentă a răscoalei a luat sfîrșit.

Care sînt concluziile finale cu privire la răscoala lui Horea? Ea a început ca o revoltă a șerbilor statului de pe domeniile Coroanei din jurul Zlat-nei și Abrudului, s-a extins rapid, cuprinzînd majoritatea șerbilor statului și ai seniorilor români și maghiarii din sud-vestul Transilvaniei, și cu prețul vieții a cîtorva sute de șerbi, s-a soldat cu distrugerea unui număr de aproximativ 230 castele și cu moartea a peste 100 nobili.

Mișcarea lui Horea a fost, în esență, o răscoală socială, provocată de înrăutățirea condițiilor de viață ale șerbilor. Aspectele sale religioase și naționale au fost secundare, datorîndu-se nu unor resentimente religioase sau naționale, ci pozițiilor sociale ale grupurilor naționale și religioase din Transilvania.

Paul A. SHAPIRO
Columbia University, New York

SPORT

IARBA VERDE DE ACASĂ

Campionatul European s-a încheiat. A fost un campionat pe care nu l-am câștigat. Nu ne schimbăm mentalitatea, ci, doar menta, pe care o frecăm la fel ca acasă, pe unde apucăm.

"Grupa morții" s-a dovedit a fi, vorba lui Olăroiu, grupa morților, niciuna din echipe neajungând în primele patru.

În rest, suntem bine, ne-am făcut datoria, nu se putea mai mult, etcetera, etcetera. Nici o înfrîngere, nici un suspin! Eroi au fost, eroi sunt încă. Și balcanismul ne mănâncă! Viața merge înainte. Și viața noastră e frumoasă, pe iarba verde de acasă. Ne vom bălăciți din nou în fața corturilor, pe câmpul de luptă al campionatului intern, cel mai tare de până acum, va spune Mitică de la Ligă "ascultați-mă pe mine!".

Și cum nimeni nu-și va aminti de locul doi, să spunem că a câștigat Spania, prin Torres, un pur sânge arab, antrenat de englezi, care a speculat evreiește o ocazie de gol, toreador care a executat două Panzere germane dintr-o lovitură. Un fotbalist cu calitățile poporului său.

Pentru noi... visul apune/În negru destin.../Și vremuri mai bune/Nu vin, nu mai vin... (G. Bacovia-Piano).

Iarba verde de acasă crește deasă, deasă, deasă...Ce ne pasă?

Victor ENACHE

Mai tare ca un avion

Șarapova rămâne neîntrecută atunci când este vorba de tipat. Sunetul emis de jucătoarea de 21 de ani atunci când lovește mingea de tenis a atins valoarea de 103.2 decibeli, mai mare decât sunetul emis de o motocicletă. Anul trecut, țipetele ei au atins valoarea de 103.7 decibeli, comparabile cu sunetele emise de un mic avion la aterizare. Interesant este faptul că englezii s-au cam săturat de această tactică folosită de rusaică pentru a-și deranja adversarele și au fluierat-o copios la partida jucată în compania Annei Kudriavtjeva. Locul doi în acest top este ocupat de americanca Serena Williams, al cărei țipăt a atins valoarea de numai... 85 de decibeli.

Mircea PETROMAN

"Desființăm obiceiul
sărutării de mână"

La începutul secolului XIX, dănuia încă la curtea domnilor munteni „vechiul obicei” al sărutatului mîinii domni-torului de către supușii săi, indiferent de vîrsta sau rangul acestora.

Desființarea anacro-niceii îndatoriri îi aparține lui Alexandru Dimitrie Ghica. Numit domn al Munteniei la 22 martie 1834, stil vechi, acesta a primit Investitura la 12 mai, același an, la Constantinopol. La 18 iulie, noul domnitor a sosit la Giurgiu, unde a stat cîteva zile în carantină. Unul din primele sale „decrete”, dat la 21 iulie 1834 în acest oraș, a fost și acela al desființării aceluia obicei al sărutatului mîinii.

"Noi Alexandru Dimitrie Ghica voevod, cu mila lui Dumnezeu domn a toaței Țării Românești.

Vechiul obicei al sărutării de mîna a unui deosebit semn de cinste și de supunere către domnul țării. Sotodind domnia mea drept destoinică dovadă, de acel convenit respect, îndeplinirea datoriilor din partea fiecăcărui, supunerea la pravili și la poruncile stăpînirii și adevărata dragoste către persoana noastră, care nu sîntem la indoială că se vor păzi cu sumpătate de către toți, noi desființăm pe viitorime acel obicei al sărutării de mîna.

Sfîtul Administrativ este poflit a da această domnească punere la cale în cunoștința obștii."

Alexandru Dimitrie Ghica voevod.
Anul 1834, iulie 21, No. 5, Giurgiu

UMOR EVREIESC

Evreu darnic?

Un evreu prinde un contract de 10 mil. \$. Disperat evreul se urcă în mașină și pleacă la firmă să-l semneze... Ajuns în parcare, disperare totală... nici un loc liber.

Stă evreul, se gîndește, și începe să se roage:

- Doamne, dacă faci să-mi găsească un loc de parcare, donez la cea mai apropiată biserică 100.000 \$...

Dă evreul înca o tură prin parcare, nimic... Disperat evreul se roagă din nou: -Doamne dacă faci să găsească un loc de parcare donez 1 mil. \$ la cea mai apropiată biserică...

Nu termină bine de zis și îl vede pe unu care iese din parcare... la care evreul:

- Gata Doamne nu mai trebuie, am găsit deja!

Ițic și Rasela

Cică Ițic și Rasela aveau 10 copii. Nu mai aveau destulă mîncare să dea la toți puradeii, așa că s-a gîndit Ițic să facă economie în familie.

Într-o seară și-a adunat plozii și le-a zis: - Băi, care nu mîncă astăzi-seară primesc 5000 de sekeli.

Aia urlă de fericire și sar să-și primească banii. Se culcă nemîncăți și așteaptă cu înfrigurare dejunul de a doua zi dimineața.

A doua zi, puradeii fug la Ițic să ceară de mîncare. Ițic stă un pic, se gîndește și zice: - Eh, acum cine vrea să mîncească, să dea cei 5000 de sekeli înapoi...

Dă-ne un vis...

Speranță,dă-ne un vis,
Fă din el cel mai frumos
Pe care l-am visat vreodată!
Dă-i buze roșii,ca trandafirii în iarbă,
Și spune-ne că nopțile însingurate
au trecut.

Speranță,suntem singuri,
Nu avem pe nimeni să ne aparțină.
Te rog,mișcă bagheta fermecată
Și dă-ne un vis frumos.

Adu-ne un vis
Și dă-i ochi luminoși
Și-o inimă unică.
Speranță,ce frumos ar fi,
Să ții o ființă în brațele tale,
Acum când nu ești încă
Prea bătrîn pentru asta!

Victor ENACHE

DIN ALBUMUL CU PRIETENI

"Pușcă și curauă lată, ce bărbat eram odată...", va spune, fără îndoială, Pavel Filip, cel mai destoinic gazetar român din istoria Banatului sârbesc, privind fotografia făcută în 12 decembrie 1978, unde are în dreapta sa pe interpreta de muzică populară Mariana Florescu și în stînga pe Elena Jurjescu. (Fotografia se află în colecția personală a directorului revistei noastre, domnul Vasile Todi)

Marius Matei

Lui Constantin Brâncuși...

(21.02.1876-16.03.1957)

Stîvind pe Domnul cu tarie
Marturisesc dreapta credință;
Din hagedă copilărie,
Credeai cu-ntr-oașa ta ființă.

Un sculptor devenit un mit;
Brâncuși mereu neastîmpărat,
Un creator neadorunt
Ca un fecior de împărat!

"Coloana (ta) fără stîngiș"
E-un zbor tăcut, liniștitor,
Pe ceru-albastru nestîngiș,
Ca un Sărut tulburător...

Manolo-i meșter legendar,
Brâncuși - maestrul fauror!

Cluseț "Jicman"
"Doamne, ce pe pămînt le-ai coborîț și
lumea oi luminaț, îndobîțită luminaț (În spate
mine să auzeg cofeța cea odobîțită."
Constantin Brâncuși

UN REFORMATOR DE IMPERIU - AROMÂNUL MEHMET ALI

Nu există timp în care frații noștri români sud-dunăreni să nu fi dat oameni care au tras brazdă adâncă în istoria neamurilor în mijlocul cărora au trăit. Nu avem, din păcate, spațiu tipografic suficient pentru o cât de succintă prezentare a lor, dar vom spune totuși că Hristu Kavalioti, înrămat în istorie sub numele de Mehmet Ali, a încercat cu o sută și mai bine de ani, ceea ce un consăngen al său, Nicolae Bazarja, va reuși ca ministru al Junilor Turci și trimis al Imperiului Otoman la Londra.

Despre acest român despre care Marx scria că a fost singurul capabil să înlocuiască "turbanul de paradă" (sultanul), cu "un cap adevărat", care a trecut în uitare puterea mamelucilor și despre felul în care a făcut să i se închine beii mameluci și triburile beduine rebele, recunoscut de sultan ca stăpân al Egiptului prin firmanul adus de capugiul împăratesc în martie 1805, citiți în excelentul material semnat de prof. Mihai Maxim. (Vasile TODI)

Un biet negustor de tutun

Înscris în anul 1769, la Kavalla, în Macedonia, Mehmet Ali s-a îndeletnicit la început cu negțul de tutun. În 1798, în urma invaziei lui Napoleon în Egipt (pe atunci posesiune a Imperiului otoman), a fost luat la oaste și trimis în Orient, în componența unui mic detașament de arnăuți (pușcași cu rol de pază). Deși nu știa să scrie și să citească, s-a dovedit un oștean energic, inteligent și, mai ales, abil. La scurtă vreme a fost numit comandantul detașamentului, apoi binbaşă (maior, având conducerea unui detașament de 1 000 oameni), iar în anul 1803, comandant al unui corp cu un efectiv de 4 000 ostași.

După retragerea francezilor din Egipt, în 1801, Poarta a hotărât să diminueze influența beilor mameluci, care stăpâneau, de fapt, țara. În cursul unei lupte a otomanilor împotriva mamelucilor, încheiată prin victoria ultimilor, comandantul ture a aruncat întreaga vină pentru eșecul suferit asupra lui Mehmet Ali, care, în realitate, aflându-se departe de locul bătăliei, nici nu participase la ea. Popularitatea negustorului de tutun crescuse atât de mult, încât începuse să devină incomodă chiar și pentru pașă. Acesta a acceptat lesne explicația dată înfrîngerii și a poruncit condamnarea lui Mehmet Ali la moarte.

Profund de faptul că arnăuții nu fuseseră de mult plățiți, Mehmet i-a îndemnat să se revolte. În același timp, cu abilitatea-i caracteristică, a căutat la înțelegere cu mamelucii, făcându-le intrarea în Cairo.

Dubla lovitură, a soldaților răsculați și a mamelucilor, a dus la căderea pașei. Ali a izbutit astfel să se salveze. Istanbul a trimis un alt pașă, care a fost, însă, destituit în scurtă vreme și apoi ucis de mameluci.

Acesta a însemnat, pe de o parte, slăbirea pozițiilor Istanbulului, iar pe de alta, întărirea puterii beilor mameluci, ceea ce n-a mai convenit planurilor ambițioșilor lui Mehmet. El a folosit discordia din rândul lor, susținându-l pe Al-Bardisi împotriva lui Al-Alfi. Al-Bardisi a biruit și s-a instalat la Cairo. Mehmet Ali a asmuțit apoi pe arnăuți împotriva noului stăpân al orașului Cairo, care în anul 1804 a fost îndepărtat. Considerând că avea încă nevoie de simpatia Porții, el l-a sprijinit apoi pe Hurșid pașă, ca pașă de Egipt, rezervându-și pentru sine postul de locțiitor, ceea ce însemna, de fapt, conducerea reală a treburilor Egiptului.

Puterea și influența sa s-au extins acum asupra întregului Egipt, nu numai asupra orașului Cairo. Abilul locțiitor a știut să se folosească de lupta Porții cu beii mameluci, care stăteau forțele amindurora. El a acționat astfel încât fiecare dintre tabere a crezut că îi este aliat. În realitate, însă, nu și-a legat definitiv soarta de nici unul dintre adversari.

În martie 1805, în urma unei rebeliuni populare, a căzut Hurșid pașă. Șعیii au propus atunci la conducerea Egiptului pe cel care se ilustrase ca apărător al ordinii: Mehmet Ali, recunoscut oficial ca pașă în același an. Mai trebuia confirmarea Porții, căreia în acest timp Al-Alfi, aflat în Egiptul de Sus, căuta să-i câștige bunăvoința. Mehmet Ali a hotărât atunci o expediție energetică împotriva acestui adversar. Dar cind cele două armate se aflau față în față, pregătindu-se de luptă, Al-Alfi moare. La scurt timp Poarta confirmă numirea lui Mehmet Ali. În anul 1811, noul pașă poruncește cu sine rece lichidarea fizică a ultimilor beii mameluci (citeva sute) și a tuturor partizanilor lor. Puterea acestora, stăpînii de fapt de atcea veacuri ai Egiptului, este astfel definitiv desființată.

"Cel mai absolut dintre suveranii absoluți ai lumii"

De plan intern, Mehmet Ali reformează Egiptul pe baze noi, inițind o consecventă politică de modernizare a țării. El confiscă treptat întregul fond funciar al țării, lipsind pe beii mameluci (înainte de completa lor lichidare, în anul 1811), pe înalțul cler musulman și pe arendatori, de baza lor economică, de forța lor de rezistență. Poruncește apoi să se întocmească un nou registru al Cădastrului. Temându-se să nu li se mărească impozitele, marii proprietari declară suprafețe de pământ sensibil micșorate față de cele reale. Dar pașă le confiscă pur și simplu pământul, instituindu-le rente anuale proporționale cu mărimea suprafețelor indicate de ei înșiși.

Este eliberat juridic fellahul (țăranul) egiptean, pe care Mehmet îl înzestreață cu un lot de pământ de 3-5 feddani (1 feddan = 0,42 ha). Acum fellahul nu are obligații decât față de stat, căruia îi vinde produsele. Referindu-se la această radicală schimbare în starea țării egiptean, inovație de mare îndrăzneală pentru Orient, un contemporan, șعیul Al-Djabarti, secretar al Divanului și adversar al lui Mehmet Ali, serie, nu fără ciudă, în voluminoasa sa istorie asupra acestei perioade: "Chiar cel mai neînsemnat (dintre fellahi), dacă era chemat — de foștii săi stăpîni — la muncă cu plată, grăia: «Du-te și caută pe altcineva, eu sînt ocupat cu munca mea. Și de fapt, ce-aveți de făcut în sat? S-a dus vremea voastră — am devenit acum fellahi pașă!»"

Sub supravegherea fermă a pașei, se lîngese suprafețele cultivate, se taie peste 1 000 canale noi de irigație, sînt aduse din Anglia instalații moderne. Crește simțitor producția agricolă, apar sate, pășuni și ogare în locuri unde altădată nu era decât nisip. Lipsiți de altă sursă de subsistență, în afara rentelor, noii aristocrați și proprietari funciari sînt acum cu totul dependenți de pașă, care poate oricînd să-i deposedeze de pămînturi. De aceea, se supun cu toții orbește omului, care, "dintr-un biet negustor de tutun" a ajuns "cel mai absolut dintre suveranii absoluți ai lumii", după aprecierea lui N. Iorga. Noul suveran trece la înfăptuirea altor reforme. Aduce din Europa mașini pentru prelucrarea bumbacului, întemeind fabrici textile, țesătorii și vopsitorii și, mai tîrziu, fabrici de zahăr, de ulei și de hirtie. În 1837 în Egipt există 29 fabrici. Tineri muncitori, unii dintre ei fii de fellahi, sînt inițiați în meserie de ingineri europeni, alții sînt trimiși la studii în străinătate pe spezele

statului. Pașă poruncește să se extindă șantierul naval de la Alexandria, unde se construiesc și nave de război, pe lîngă cele comerciale. Începe construcția canalului Al-Mahmudiya, lung de 91 km, între Alexandria și brațul Rosetta al Nilului. Aproape trei ani lucrează aici zeci de ingineri europeni și egipteni, peste 200 meșteri, aduși din Imperiul otoman și zeci de mii de fellahi, după un program riguros, la a cărui aplicare veghează însuși pașă, care stă luni în șir la fața locului.

Perseverența și energia lui Mehmet Ali trezesc admirație și în rândul celor care nu-i pot ierta că le-a luat pămînturile și le-a micșorat influența. Același Al-Djabarti notează: "Pașă este de o tenacitate cum nu are nici unul din conducătorii acestei epoci. Dacă l-ar fi înzestrat Allah și cu simțul dreptății, în completarea hotărîrii, capacității sale de conducere și organizare, și inteligenței și îndrăznelii sale, atunci el ar fi fost unic pentru vremea sa și o minune a epocii".

În comerț este instaurată o ordine severă. Pașă instituie monopolul de stat asupra principalelor articole comerciale. Muhtesib-ul ("inspectorul piețelor") inspectează zilnic piețele orașenești, cu unitățile oficiale de măsură după el, confruntîndu-le cu cele ale vînzătorilor. Cei care vînd marfa deteriorată sau cu suprațreț și lipsă la măsură sînt aspru pedepsiți: de la bătaia publică sau plimbarea prin țig cu o bucată din marfa respectivă atîrnată de gît, pînă la tăierea nasului sau chiar spînzurătoare.

Este încurajat exportul: la dispoziția reprezentanților comerciali ai pașei în Anglia, Veneția, India sau Yemen, sînt puse sume foarte mari.

Armata este și ea radical transformată. Se adoptă sistemul, cu totul nou pentru Orient, al recrutării fellahilor la oaste. Bine plățiți și hrăniți, ostașii sînt instruiți de către ofițeri din fosta armată napoleonică, angajați de către Mehmet Ali, care asistă el însuși la trageri și la instrucție. În 1839, armata pașei numără 200 000 oameni, sprijiniți de o flotă de 30 vase, cu alți 20 000 oșteni. Pentru prima jumătate a sec. XIX, este o armată într-adevăr uriașă în Orientul Apropiat și Mijlociu, superioară chiar, ca dotare și instruire, armatei sultanului.

Mehmet Ali reformează și învățămîntul. Alături de cel religios, el pune bazele unui învățămînt laic, finanțat de stat: înființează, astfel, după anul 1818, cîteva școli primare și medii, o școală de medicină, alta de politehnică, de limbi străine. Comandă din Europa manualele necesare, iar în 1822 întemeiază celebra tipografie de la Bulak, lîngă Cairo (azi cartier al marelui oraș), unde, cîteva ani mai tîrziu (1828), se editează primul ziar egiptean, organ oficial al guvernului.

Sub impulsul măsurilor luate în lunga domnie a lui Mehmet Ali (1806-1848), Egiptul își schimbă înfățișarea. Populația lui crește de aproape două ori, a Capitalei de aproape cinci ori, a Alexandriei de nouă ori.

Tot imperiul pentru capul lui Ali...

Foarte aceste progrese incontestabile permit reluarea pe alte baze a raporturilor cu Istanbulul, cu care acum Cairo poate rivaliza. Ca nivel de dezvoltare economică, Egiptul condus de Mehmet Ali întrece celelalte posesiuni ale Imperiului otoman. Posibilitățile financiare și militare ale "viceregelui" Egiptului (cum îl numeau europenii pe Mehmet Ali) le depășesc chiar pe acelea ale sultanului. Formal, pașă continuă să primească în fiecare an confirmarea Istanbulului pentru postul său. De asemenea, el plătește tributul anual, însoțit de daruri bogate pentru sultan și marii săi deșegeri.

În anul 1825, în urma sprijinului pe care îl acordă sultanului împotriva grecilor răsculați, Mehmet Ali primește insula Creta, deși i s-a mai promis Moreca și Siria. Conștient de puterea sa, el declanșează un lung conflict cu sultanul Mahmud II: în 1831 invadează Siria și timp de doi ani armatele otomane sînt înfrînte de egiptenii conduși de Ibrahim pașă, fiul lui Mehmet Ali. La un pas de a pierde Capitala și tronul, Mahmud II încheie un Tratat de alianță cu Rusia (iulie 1833) și recunoaște lui Mehmet Ali stăpînirea asupra Siriei (incluzînd Libanul și Palestina), asupra insulei Creta și ținutului Adana (sudul Turciei). Cum mai stăpînește Sudanul de Nord și Hidjazul (coasta vestică a Peninsulei Arabice cu cetățile sfinte Mecca și Medina), viceregele Egiptului devine astfel, în fapt, posesorul unui adevărat imperiu, care rivalizează cu cel al sultanilor. *El își propune să crezeze un stat arab independent de facto, în ciuda păstrării legăturii formale de vasalitate față de Istanbul. Totodată își face cunoscută dorința de a i se recunoaște caracterul dinastic al stăpînirii.*

Pe malurile Bosforului, Mahmud II spumegă de furie. "Voi da tot imperiul celui ce-mi va aduce capul lui Mehmet Ali", promite el. Urmează o împăcare în 1833, care nu este decît un armistițiu, un intermezzo între două furtuni. În a doua fază a conflictului turco-egiptean (1839-1841), armatele egiptene zdrobesc din nou armata otomană. Drumul spre Istanbul este deschis. Dar intervin puterile europene. Anglia, care își simte în pericol și controlul drumului spre India, este împiedicată în planurile sale de stăpînire a Egiptului de acest puternic pașă. Rusia și Austria nu pot admite un cap destoinic, o mîna de fier la Istanbul și în strimtori. Rebelul trebuie potolit; viceregele capitulează, armatele sale fiind înfrînte în Siria. Sub presiunea flotei engleze sosite în fața Alexandriei, lui Mehmet Ali îi este recunoscută stăpînirea numai asupra Egiptului și Sudanului nordic. El capătă titlul de guvernator, dependent oficial de Poartă, în relațiile internaționale, Egiptul este reprezentat de Poartă, care îl include în tratatele sale. Se extind și asupra Egiptului clauzele Tratatului comercial turco-englez din 1839, foarte avantajos pentru Marea Britanie, care însemnă însă o grea lovitură pentru tînăra industrie egipteană.

Tentativa de a întemeia un stat arab independent, chiar în limitele unei suzeranități formale otomane, se încheie astfel cu un eșec. Lui Mehmet Ali i se recunoaște însă stăpînirea ereditară asupra "provinciei" sale după aceeași procedură ca în statul otoman: potul de valiu este moștenit de bărbatul cel mai în vîrstă din familia sa.

În 1848, cînd încheia ochii, Mehmet Ali avea 79 ani. Evenimentele ulterioare n-au putut șterge opera sa de bază. După o perioadă defavorabilă reformelor, sub Abbas I (1849-1854), politica de modernizare a Egiptului a continuat sub conducerea lui Said (1854-1863) și Ismail (1863-1879). *Bătrînul Mehmet Ali fusese un model de muncă și energie.* Marx scria despre el că a fost singurul capabil să înlocuiască "turbanul de paradă" (sultanul) cu "un cap adevărat", iar despre Egiptul său că era "singura parte din Imperiul otoman" în stare să trăiască.

Despre nefasta activitate a celui care a cufundat mai întâi Germania și apoi întreaga Europă în beznă dictaturii naziste s-au scris până în zilele noastre, zeci de mii de pagini. Un aspect mult mai puțin abordat al acestei probleme îl constituie imensa avere pe care a reușit s-o acumuleze Hitler în cei doisprezece ani și trei luni cit a durat "mileniul zvasticii". Într-un articol publicat recent de revista franceză Miroir de l'Histoire, cercetătorul britanic Peter Ferguson oferă câteva date deosebit de interesante în această direcție.

Subterfugii de bogătaş

La moartea sa, Hitler era posesorul unui mare număr de imobile, dintre care câteva se aflau în orașele Berlin, Linz, Braunau și München. Cele mai multe însă — mai precis 87 —, împreună cu terenurile aferente, însumând peste 15 000 hectare, erau situate în cuprinsul sau în imediata vecinătate a uneia dintre localitățile de reședință ale Führerului — la Obersalzberg, în apropiere de München. În ciuda faptului că majoritatea proprietăților au fost achiziționate la prețuri cu mult sub nivelul real, unele fiind pur și simplu confiscate, sumele plătite pentru ele se ridică la un total de peste 1500 000 mărci. Pentru a aprecia la justa ei valoare această cifră trebuie amintit că, în epoca respectivă, salariul unui muncitor calificat nu depășea 250-300 mărci lunar.

Documentele pe care Ferguson a avut posibilitatea să le examineze dovedesc că dictatorul nazist recurgea la manevrele și subterfugurile tipice oricărui businessman pentru a măslui actele de notariat, a-și camufla bunurile și a fraudă fiscalul. Astfel, casa din München-Bogenhausen, cumpărată pentru Eva Braun în 1936, a figurat mai întâi ca aparținând lui Hoffmann, fotograf oficial al partidului nazist, abia în 1938 ea fiind „donată” lui Hitler, care la rândul lui a „donat-o” viitoarei sale soții. De asemenea, multe dintre clădirii erau trecute pe numele lui Martin Bormann, șeful cancelariei lui Hitler și administratorul tuturor fondurilor N.S.D.A.P., care semna de fiecare dată o „scrisoare confidențială”, menită să ateste cine era veritabilul proprietar.

Sinistrul dr. Joseph Goebbels, căpetenia giganticului aparat propagandistic al celui de-al III-lea Reich, a făcut o largă și zgomotoasă publicitate testamentului redactat la 2 mai 1938, prin care Hitler lăsa întreaga sa avere partidului. Ceea ce Goebbels a avut grijă să treacă sub tăcere era codicilul prin care se stipula că, în realitate, Bormann avea misiunea de a împărți toate aceste bunuri între moștenitorii Führerului — jumătate celor două surori și fratelui vitreg, iar cealaltă jumătate Evei Braun.

Explicațiile unui succes de librărie

În ce constau veniturile lui Hitler înainte ca el să acapareze puterea ? Din declarațiile sale fiscale, reiese că între 1925 și 1933, singurele lui câștiguri mărturisite erau cele provenite din vânzarea cărții Mein Kampf.

Pe când Hitler știa să se incline

Din 1925 până în 1929, în ciuda deșănțatei propagande a lui Goebbels Mein Kampf s-a vândut abia în câteva mii de exemplare, Hitler încasând ca drepturi de autor (10 la sută din prețul volumului) între 11 500 și 20 000 mărci pe an. Legislația fiscală din Germania de atunci prevedea că, din veniturile impozabile ale unui scriitor, se scădea o anumită cotă reprezentând „cheltuieli profesionale”. Demn de relevat este amănuntul că, în fiecare an, Hitler trecea la această rubrică o sumă echivalând cu 50 la sută din câștigurile realizate. De fiecare dată, cu aceeași regularitate, percepția orașului München (unde trăia pe atunci căpetenia fascistă) scădea cota neimpozabilă la 25 la sută. Hitler protesta, se plîngea că este „persecutat”, invocă unele împrumuturi făcute de el de la o bancă al cărei director îi era simpatizant, dar totul era în zadar : fiscalul rămânea ferm pe poziții.

Din 1930 când, așa cum vom vedea mai jos, marii patroni capitaliști s-au decis să finanțeze masiv extrema dreaptă, inclusiv N.S.D.A.P.-ul, vânzarea lucrării Mein Kampf a înregistrat o creștere vertiginoasă: cite 50 000 exemplare în 1930 și 1931 și 90 351 exemplare în 1932. Cumpărătorii erau magnații industriei și ai băncilor, care găseau astfel o formă mai discretă de subvenționare.

Lată așadar motivul pentru care Hitler și-a triplat veniturile cu începerea din 1930. La 1 ianuarie 1933, în virtutea unui nou contract semnat cu Casa de Editură Eherverlag, el a obținut sporirea la 15 la sută a drepturilor sale de autor, pe care — așa cum dovedește corespondența păstrată — le calcula totdeauna cu o agresivă meticolozitate. Astfel, o scrisoare a lui datată 11 ianuarie 1933, reproșează editorului o diferență de 16,85 mărci, de care se plînge că a fost „frustrat în mod jignitor”.

De îndată ce a fost numit în funcția de cancelar la 30 ianuarie 1933, Hitler a arătat în scris ministrului de Finanțe că, de-aici înainte era scutit de impozite, pu-nînd astfel capăt celor opt ani de discuții penibile, purtate cu percepția din München.

Hitler alături de Keitel, Goering și Bormann

Un numeros personal casnic

Șar încă cu mult înainte de a i se încredința postul de cancelar, Hitler a trăit pe picior mare, mulțumită subvențiilor pe care i le acordau susținătorii săi din consiliile de administrație ale întreprinderilor bancare și industriale. Se știe, astfel, că și-a cumpărat în 1926 o limuzină MERCEDES care costa 20 000 mărci, în timp ce veniturile sale declarate fiscalului în același an nu atingeau decît 12 183 mărci. Curînd după aceea a achiziționat la München o casă cu 9 camere, pe Prinzregent Strasse 16, și la Berchtesgaden vila Berghof.

În aceeași perioadă, Hitler avea un secretar particular — Rudolf Hess —, pe care-l plătea cu 300 mărci pe lună, un secretar-adjunct, un șofer, un bucătar, doi valeți și o cameristă. Salariile anuale ale acestui numeros personal depășeau cu mult jumătate din veniturile sale declarate.

De unde proveneau banii necesari unui trai atît de luxos ? Documentele existente arată că, încă din 1923, Hitler a primit unele mici subvenții de la fabricantul berlinez Ernst von Borsig, președintele Asociației industriștilor din metalurgie și de la Hans Grandl, patronul unei uzine din Augsburg. Totodată, prin intermediul lui Ernst Hanfstaengl, Hitler a reușit să plaseze în presa anglo-saxonă interviurile sale „în exclusivitate”, la prețuri ridicate, ce ajungeau uneori pînă la 1000 dolari. La rîndul lor, președintele Federației industriștilor bavarezi, Herman Aust, și industriașii sudeți i-au pus la dispoziție mijloace bănești

După 1924, problema financiară a fost mult ușurată. Începînd cu anul 1926, Fritz Thyssen, marele siderurgist din Ruhr, i-a adus o contribuție însemnată, care va dura pînă în 1933, totalizînd în final un milion de mărci. Grație lui, naștii au achiziționat printre altele Palatul Barlow, din München, care avea să devină sediul Cămășilor brune.

Intrînd în partidul nazist în 1927, ziaristul Otto Dietrich, ginerel consilierului politic al Uniunii miniere, i-a dat lui Hitler posibilitatea să intre în legătură cu Emil Kirdorf, marele patron din Essen. Kirdorf l-a prezentat pe Hitler colegilor din bazinul Ruhrului și a donat el însuși N.S.D.A.P.-ului suma de 100 000 mărci în 1929.

Un alt mare industriaș, de data aceasta britanic, Sir Henry Deterding, conducătorul și principalul acționar al companiei petrolifere Royal Dutch-Shell, care jînuia la recucerirea zăcămintelor de țiței din U.R.S.S. l-a ajutat de asemenea pe Hitler să treacă peste dificultățile acestor ani, scotînd a-și obține ulterior redevențe grase dintr-o expansiune antisovietică.

Din 1930, naștii au putut conta pe sprijinul permanent și sistematic al magnaților industriei. Thyssen și Kirdorf au făcut din Hitler purtătorul de cuvînt al grupului lor de presiune. Kirdorf a reușit chiar să determine Asociația patronilor de mine din Renania-Westfalia să adopte o decizie prin care vîrșa partidului nazist o contribuție de 5 pfenigi de fiecare tonă de cărbune vîndută.

La sfîrșitul lui august 1931, Kirdorf a convocat la reședința sa de vară din Streithof, un grup de vreo patruzeci de industriași, cărora Hitler le-a expus programul său. La 11 septembrie, Hitler a primit la hotelul Kaiserhof din Berlin un alt grup de industriași, Vogler, Brandt, Springorum și Poensgen, care au venit împreună cu Thyssen să-i aducă sprijinul lor financiar.

Campania electorală permanentă care s-a desfășurat din 1931 pînă în 1933 a necesitat cheltuieli considerabile. Partidul nazist era nevoit să facă față unor scadențe împovărătoare. Și de data asta, Thyssen l-a ajutat pe Hitler, prezentîndu-l la 27 ianuarie 1932 membrilor Clubului industrial din Dusseldorf. Două zile mai tîrziu, la Bad Godesberg, Hitler a vorbit în fața industriașilor din ramura textilelor, iar în februarie, la Hamburg, în fața armatorilor.

Două victorii efemere și o înfrîngere totală

Partea din magnații, mai ales Krupp, Silverberg, Bosch și Duisberg, s-au menținut un timp în expectativă. Dar, la 11 noiembrie 1932, șaptesprezece industriași și bancheri au semnat o scrisoare către Hindenburg, pe atunci președintele Germaniei, în care cereau formarea unui guvern sub conducerea lui Hitler.

La 4 ianuarie 1933 a avut loc la Köln, în locuința bancherului Schroeder, o întrevvedere neoficială între von Papen și Hitler, în cursul căreia șeful partidului nazist și-a menținut promisiunile făcute industriașilor. De aici înainte, partidul nazist a obținut cale liberă din partea patronatului. Finanțarea campaniei electorale din 1933 s-a făcut fără dificultăți și industriașii s-au alăturat în corpore lui Hitler.

La 25 februarie 1933, reuniți la Berlin în cabinetul lui Goering, pe atunci președintele Reichstagului, toți acești mari patroni au subscris suma de 3 milioane de mărci, care avea să consolideze puterea partidului nazist.

În 1934, aceiași industriași au decis să-i ofere Führerului personal o „subvenție Adolf Hitler” în semn de mulțumire pentru că „pusese pe roate economia așa cum le convenea lor”.

Patronii germani n-au avut motive să regrete contribuția lor la ascensiunea partidului nazist. Profiturile înregistrate de ei au crescut de la 6,6 miliarde în 1933 la 15 miliarde în 1938, grație mai ales dezvoltării industriei de armament.

Victoria partidului nazist, conchide studiul lui Ferguson, a reprezentat de bună seamă victoria marilor patroni.

Prof. dr. M. MIRCEA

Mândră țară îi Banatul !

Lunga călătorie a ideii spre realitate

Așa cum orice călătorie începe cu primul pas, așa și concretizarea unui proiect începe cu o mică idee. Inițial o palidă pălpăire de imagini, cețoase și neclare, mai apoi prinde contur un profil tot mai clar, hrănit din belșug de entuziasmul autorului, de visele lui, de himerele și neputințele sale, urmează o fază de luciditate, când discernământul logic operează tăios despărțind himerele de realități și neputințele de posibilități. Din acest moment se va naște o decizie, nebunească sau realistă ea va stăpâni tiranic mîntea genitorului, îmboldindu-l spre realizare. Acesta este drumul simplist al nașterii oricărei idei în creuzetul intim al autorului.

În acest fel s-a conturat în mîntea mea ideea realizării unei asociații a presei rurale din Banat, într-un moment în care comunicarea dintre oameni capătă o nouă dimensiune, profilându-se necesitatea unei atitudini coerente și a micilor publicații sătești sau a unor comunități mai bine închegate de tipul orașelelor. Trebuie să recunoșc că am beneficiat de câteva condiții avantajoase, în primul rând meseria de muzeograf din cadrul Muzeului Satului Bănățean mă obliga la o largă deschidere spre lumea satului, de aceea am găsit nașterea acestei asociații în parteneriat cu muzeul, apoi puțina experiență de redactor al unei publicații locale și nu în ultimul rând, faptul că mi-am intersectat idealul cu oameni tot la fel de entuziaști, tot la fel de deschiși și de pasionați, ce au răspuns cu fermitate inițiativei. Intodeauna m-am ghidat în realizările mele după o deviză dragă mie „mult pot puțini buni împreună” și sunt tot mai convins că reușita înseamnă oameni de calitate, generoși, altruști și curajoși.

În ziua de 10 aprilie 2008 s-a semnat la Muzeul Satului Bănățean actul de naștere al acestei asociații, în prezența a celor 17 redactori șefi ai publicațiilor locale din județul Timiș, urmând, după cum este firesc ca asociația să se extindă și prin aportul celorlalte publicații locale din întreg Banatul istoric, incluzând aici și publicațiile din Banatul sârbesc.

D-l Aurel Turcuș, un cunoscut om de cultură din Banat a propus ca ziua de 10 aprilie să fie decretată ca Ziua presei rurale din Banatul istoric, ceea ce a fost aprobat de plenum adunării.

Nu pot să nu amintesc cu reală plăcere de sprijinul major dat acestei inițiative de d-l Vasile Todî directorul Trustului de presă Magazin, care editează în întreg Banatul un număr însemnat de publicații locale, un împătimit al cuvântului scris și vorbit, al cărui imperiu de presă vorbește destul de convingător despre calitatea sa de om și de om al scrisului.

Evident că plecăm în această lungă călătorie plini de planuri și de obiective de realizat, dar toate le vom centraliza spre lumea satului bănățean din motive bine întemeiate, pe care le voi prezenta succint în cele ce urmează.

În condițiile de azi ale satului bănățean, în general nu se mai poate vorbi de realități stabile existente până prin jumătatea secolului trecut, caracteristice pentru cultura tradițională sătească, care avea la bază o comunitate omogenă, cu idealuri total deosebite de cele ce astăzi călăuzesc lumea din ce în ce mai fragmentată a satului bănățean. În aceste sate, ieșite prin forța centrifugă a înoririlor de tot felul din schema de existență a satului tradițional, trăiesc din ce în ce mai puțini indivizi în comportamentul cărora se recunoșc elemente al culturii populare, cu implicațiile ei în viața cotidiană. *Acesta este marea provocare a asociației noastre de a depista și identifica direcțiile de continuitate, dar și de diversitate emanate de lumea locuitorilor din sate.*

În zilele noastre, resturile de cultură populară, tradițiile și obiceiurile parcurg un drum curios al la ceremonial, de la fapte de viață sau norme de comportare, îndreptându-se vădit spre spectacol, spre producția de scenă, devenind, aproape inutile în funcționalitatea satului contemporan. De aceea, principala sarcină a cercetătorului de azi este înregistrarea și conservarea acestor resturi etnografice de o inestimabilă valoare pentru istoria și cultura românească, precum și valorificarea lor în publicații pentru a deveni oricând piese martor ale unor studii etnografice aprofundate.

Plecând de la aceste realități existente în lumea satului bănățean, este necesară munca publicațiilor locale pentru a identifica, culege și valorifica tot ce este fenomen și obiectiv etnografic. Dacă am izbutit realizarea unor asemenea obiective, ne-am putea declara mulțumiți față de noi înșine și față de comunitățile în care trăim.

Ioan TRAIĂ

Din activitatea Asociației

La prima parte a lunii august a.c., o delegație a Asociației Presei Rurale din Banatul Istoric, condusă de președintele ei, domnul Vasile Todî, se va deplasa în Serbia pentru a participa la marea sărbătoare a Vladimirovătului. Vizita va dura trei zile, iar din delegație vor mai face parte: Ioan Traia, secretarul general, Aurel Turcuș, vicepreședinte, preot Vasile Suci, vicepreședinte și cinci membri ai Biroului executiv.

Ștefan TOMOIAGA,
redactor șef al revistei Foaia Săcăluzului

Privind înapoi cu bucurie

Cu reală emoție și plăcută bucurie am răspuns invitației d-lui Ioan Traia redactorul șef al periodicului „Vatra Satului” din Ferendia de a face o scurtă vizită în locurile de baștină ale strămoșilor noștri. Sunt total surprins de încărcătura sufletească ce o încerc în această călătorie spre obârșii, știind că din acele locuri, din Jamu-Marc, Clopodia, Surducu-Mare și Ferendia au plecat strămoșii într-un periplu al nevoitței și încercării și au întemeiat în anul 1808 mândrul nostru sat.

Sunt convins că un popor cu o identitate bine definită își are conștiința existenței de sine bine înrădăcinată și oricare element, ce se adaugă în timp și care i-ar servi pentru a-și documenta aceasta existență, îl fixează în amintirea sa și îl transmite generațiilor următoare, ca pe o relicvă sfântă a nemuririi. Sub imperiul acestui gând luminos mi-am început călătoria și iată-mă la Moravița întâlnindu-mă cu confratele Traia, cu uica Nelu Bugilan din Clopodia cu d-nii Todî, Turcuș și Vlad, oameni de cultură din Banat și împreună călătorim spre Jamu-Mare prima etapă a drumului. La intrarea în comuna Jamu-Mare ne oprim. Covârșit de emoție răsfrim o mână de tărână din satul natal peste pământul strămoșilor, simt în mine o supremă fericire și cuget că am îndeplinit un gest ritualic cu semnificații profunde. În comună adun cu încercenare în aparatul de fotografiat mărturie. Sunt avid să cunosc, să știu, uica Nelu este ghidul perfect mă pilotează blajin dar ferm.

Într-un târziu mă dezmeticesc, nu vreau să pun la grea încercare răbdarea celorlalți și ne continuăm drumul spre Clopodia. Și aici îndeplinesc cu poșiențe și emoție gestul ritualic al împreunăririi țărânei, parcă pe aceste locuri sunt cu mai mare osârdie invadat de emoție, este satul strămoșilor familiei Căta. Uica Nelu îmi spune că nu demult, a murit baba Eva Căta ultima

trăitoare a familiei din acest sat. Din nou mănuiesc cu hărnicie aparatul de fotografiat, adun, adun imagini, atât mai pot, urcăm un mic deal, pe partea stângă se vede construcția noii biserici ortodoxe, o biserică cu istorie

frântă de necazurile războiului și a perioadei comuniste. Clopodia este un sat așezat pe două dealuri, cu patru biserici ce dezvăluie existența mai multor confesiuni religioase și cu un castel care odată a fost al primului ministru al Austro-Ungariei Wekerle Șandor. Ne continuăm călătoria spre Ferendia, unde suntem primiți cu drag și bucurie de familia Ostoia, un om de seamă al satului și de mare omenie. La un pahar de țuică schimb impresii cu profesorii din sat d-nii Marius Circa și Ioan Țirca și cu

d-l Ghiță Leu, toți redactorii al periodicului „Vatra Satului”. După ce servim din bucatele gustoase pregătite de gazde, confratele Traia ne invită să vizităm capela lui Vesa Marcu, un gospodar ce a avut o mare avere și care a lăsat-o prin testament sătenilor săi. Satul Ferendia este modest ca înfățișare, dar mare prin oamenii de calitate pe care îi are. Capela se află în cimitir servind ca loc de înhumare pentru Vesa Marcu și soția sa. Este o adevărată biserică, deși actualmente este într-o stare avansată de degradare. În interior picturile iconostasului s-au păstrat foarte bine. Pe peretele din stânga este pictat ctitorul capelei și soția sa în frumoase straie populare, o pictură valoroasă după cum afirmă specialiștii.

Tot în cimitir găsim două cruci, presupuse foarte vechi sculptate în piatră. Revenim la ospitaliera noastră gazdă unde servim prânzul și ne adăncim în discuții interesante legate de lumea satului de acum și de altădată. Aflu despre inițiativa înființării asociației presei rurale din Banatul istoric și mă gândesc la posibilitatea aderării revistei „Familia” la această asociație. Într-un târziu, cu regret ne luăm rămas bun de la gazde și de la ceilalți confrăți și pornim spre vama de la Moravița. Aici mă despărț, îmbrățișându-ne cu căldură de d-nii Vasile Todî și Ioan Traia, spunându-le că mi-au pricinuit o mare bucurie și ei adevărate tacit, gătuții de emoție că întâlnirea a fost o adevărată sărbătoare între frați.

Traian Trifu CĂTA

Redactor-șef al revistei „Familia”
din Petrovaselo, Serbia